

การวิเคราะห์วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมและการถอดรหัส ข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร

สาริดา ตระกูลโชคเสถียร

กิตติ กันภัย

บทคัดย่อ

๕ ดุลประสงค์ของการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมและการถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร คือ เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมที่ปรากฏในสื่อมวลชน และการถอดรหัสความหมายในข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร โดยเลือก 3 กรณีศึกษา ได้แก่ ข่าวบุกจับปาร์ตี้สวิงกิ้ง ข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ และข่าวการวิสามัญฆาตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ลักลอบขนยาเสพติด โดยใช้การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ และการสัมภาษณ์เจาะลึกอาชญากรเป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา

สาริดา ตระกูลโชคเสถียร (นศ.ม. การสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553) และกิตติ กันภัย (Ph.D. Universitat GH Essen, Germany, 1998) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมและการถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ กันภัย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้รับการประเมินผลการสอบวิทยานิพนธ์ในระดับดีมาก

ผลการศึกษาพบว่า วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมได้รับอิทธิพลมาจากอุดมการณ์หลักในสังคมที่สื่อมวลชนนำมาใช้เป็นกรอบในการถ่ายทอดเหตุการณ์ไปสู่สาธารณะ ซึ่งจะแสดงให้เห็นกรอบการรับรู้ที่สังคมมีต่อปรากฏการณ์นั้นๆ ในลักษณะที่เป็นภาพแบบฉบับตายตัว นอกจากนี้ข่าวอาชญากรรมยังแสดงถึงบรรทัดฐานทางสังคมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจเพื่อทำให้นุคคลที่เป็นปกติมีอำนาจเหนือบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ดังนั้น การรายงานข่าวอาชญากรรมโดยสื่อมวลชนจึงเป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมเพื่อธำรงรักษาอุดมการณ์หลัก และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม

การถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากรจะมีการต่อรองความหมายที่สื่อมวลชนเป็นผู้เข้ารหัส โดยอาชญากรจะให้ความหมายภายใต้กรอบอุดมการณ์ที่ถูกหล่อหลอมมาจากประสบการณ์ตรงที่มีต่อปรากฏการณ์นั้นๆ และบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่อยู่แวดล้อมตนเอง ส่งผลให้ความหมายที่เกิดจากการตีความของอาชญากรแตกต่างไปจากความหมายภายใต้กรอบอุดมการณ์หลักที่สื่อมวลชนนำมาใช้ในการเข้ารหัส

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ข่าวอาชญากรรม” เป็นส่วนประกอบจะขาดไม่ได้ (Constant component) ในการนำเสนอข่าวสารของสื่อแต่ละประเภท ทั้งนี้เพราะข่าวอาชญากรรมมักจะได้รับการอธิบายในฐานะข่าวที่ส่งเสริมหน้าที่ทางสังคมในเชิงบวกด้วยการแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของพฤติกรรมทางสังคมที่เป็นที่ยอมรับ การยับยั้งผู้ก่อเหตุ การสร้างความตระหนักให้กับบุคคลที่มีโอกาสตกเป็นเหยื่อ และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจตราและการหลีกเลี่ยงอาชญากรรมแก่คนในสังคม (Surette, 1998) อีกทั้งข่าวอาชญากรรมยังประกอบไปด้วยคุณค่าของความเป็นข่าวหลายประการ จึงเป็นสิ่งที่เรียกเร้าความสนใจของผู้คนทั่วไปอยู่เสมอ

สำหรับในโลกยุคสังคมข่าวสารดังเช่นปัจจุบัน สื่อมวลชนทำหน้าที่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและชุดความรู้จำนวนมากในสังคม สิ่งที่เรารับรู้ผ่านสื่อมวลชนย่อมต้องผ่านกระบวนการจัดกรอบอย่างมี

ระเบียบแบบแผน เพื่อให้เนื้อหาที่ปรากฏออกมาสู่สายตาคนเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องตามบรรทัดฐานทางสังคม กล่าวคือ เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันกว่าจะถูกรายงานหรือนำเสนอได้นั้น ล้วนต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจและประเมินค่าในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่ผ่านการรับรู้และตีความของผู้สื่อข่าว ต่อเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์นั้นๆ ผ่านการเลือกสรรทั้งในแง่คุณค่าของความเป็นข่าวและมิติของเหตุการณ์ที่เลือกมานำเสนอ และผ่านกลวิธีการถ่ายทอดหรือเทคนิคการเล่าเรื่องราว

ดังนั้นข่าวจึงเป็นผลผลิตทางสังคม ที่ผ่านการประกอบสร้างเหตุการณ์โดยสื่อมวลชน ผ่านกระบวนการคิดสรรเหตุการณ์ แง่มุมและวิธีการนำเสนออย่างเป็นระบบ โดยทั่วไปแล้วผู้ที่นำเสนอมักจะตัดสินเหตุการณ์เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้ชมที่มีความหลากหลาย ในกรณีที่ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้เนื่องจากเหตุการณ์มีความยุ่งยากซับซ้อน ก็มักจะกำหนดนิยามเหตุการณ์นั้นให้ใกล้เคียงกับกรอบความรู้ของผู้ชม หรืออ้างอิงกับบริบทหลักของสังคม

กระบวนการกำหนดนิยามและการอ้างอิงกับบริบทคือ แนวทางที่จะสื่อความหมายของเหตุการณ์ให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย เมื่อมีเหตุการณ์ที่มีคุณค่าความเป็นข่าวเกิดขึ้น ผู้สื่อข่าวเองก็ต้องมีความเข้าใจในกรอบการรับรู้ทางวัฒนธรรมของสังคมด้วย ไม่เช่นนั้นก็จะไม่สามารถถ่ายทอดความหมายของเหตุการณ์ได้เลย สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะมีคุณค่าความเป็นข่าวก็เพราะสิ่งนั้นได้แสดงถึงความเปลี่ยนแปลง อยู่เหนือการคาดเดา และมีความขัดแย้ง การอ้างอิงเหตุการณ์ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวเข้ากับ “แผนที่ทางวัฒนธรรม” (Cultural map) ที่ผู้ชมมีอยู่แล้วเป็นทุนเดิม จะช่วยให้ผู้ชมสามารถทำความเข้าใจเหตุการณ์ดังกล่าวได้โดยง่ายดาย (Hall, 1978)

กระบวนการข้างต้นก็ถูกนำมาใช้ในกระบวนการประกอบสร้างความจริงเกี่ยวกับอาชญากรรมเช่นกัน กล่าวคือจะต้องมีการจัดกรอบในการนำเสนอข่าวให้อยู่ในขอบเขตพื้นฐานตามความคิดของคนในสังคมเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้ชม เห็นได้จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อเกี่ยวกับข่าวอาชญากรรมใน

สหรัฐอเมริกา (Media constructions of crime) โดย Vincent Sacco ในปี 1995 ซึ่งพบว่าภาพลักษณ์ของตำรวจที่มักพบเห็นในข่าวนั้นดูจะมีความจริงจังในการตามจับอาชญากรมากกว่าที่พบเห็นในโลกแห่งความจริง ในขณะที่กิจกรรมของตำรวจถูกนำเสนออย่างโดดเด่นนั้น องค์ประกอบอื่นๆ ในกระบวนการยุติธรรมก็แทบจะไม่ได้รับการนำเสนอโดยสื่อมวลชนเลย

ผู้วิจัยงานดังกล่าวยังชี้ให้เห็นอีกว่า เรื่องราวของอาชญากรรมมักถูกทำให้ง่ายขึ้น โดยลดความซับซ้อนและไม่จำเป็นที่ผู้ทำข่าวจะต้องคิดว่าผู้อ่านหรือผู้รับสารต้องการเบื้องหลังที่เข้มข้นเพื่อให้พอใจกับเรื่องราวที่ได้รับหรือไม่ การขาดความจริงที่ครบถ้วนอันเนื่องมาจากการเขียนข่าวตามแบบแผนที่กำหนดไว้อยู่แล้วนั้น หมายถึงว่าเป็นเรื่องง่ายที่นักข่าวที่มีความชำนาญในข่าวอาชญากรรมจะเขียนข่าวให้เสร็จได้ทันตามกำหนดเวลา ผู้สื่อข่าวจะทำหน้าที่ประกอบสร้างประเด็นปัญหา ตัดสินคุณค่าข่าว และคัดเลือกข่าว ในพื้นที่สื่อก็จะเปิดให้กับแหล่งข่าวเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่จะชี้ให้เห็นว่าอะไรที่ไม่เป็นปัญหาและอะไรที่เป็นปัญหาที่สมควรจะได้รับการแก้ไข ความสัมพันธ์นี้ได้เชื่อมโยงบทบาทของตำรวจไปเป็นแหล่งข่าวที่ทำหน้าที่พิทักษ์กฎหมายได้ดีพอๆ กับการทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่สื่อ การที่ตำรวจรับหน้าที่เป็นนายประตู (Gatekeeper) ที่เด่นชัดนี้จึงหมายความว่า ข่าวอาชญากรรมก็คือ ข่าวตำรวจนั่นเอง

นอกจากนี้ในการศึกษาเรื่อง “การประกอบสร้างความจริงและการตัดสินผู้ตกเป็นข่าวด้วยการเล่าเรื่องในหนังสือพิมพ์” โดยรัตน ประยูรรัช (2545) และงานวิจัยเรื่อง “ความเป็นแม่บ้านและการบริโภคสื่อแนวเล่าข่าวสาร” โดย นันทกา สุธรรมประเสริฐ (2549) ยังพบว่ายักรูปคดีมีความเจือปนสูงเท่าใด ภาพของตำรวจก็จะได้รับการบรรยายให้เหมือนพระเอกมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าสื่อมีอำนาจอย่างมากในการประกอบสร้างและตัดสินผู้ตกเป็นข่าว ในกระบวนการเขียนข่าวนักข่าวมีอำนาจในการจัดวางผู้คนและเหตุการณ์ โดยสามารถจัดประเภทว่าใครเป็น “ผู้ร้าย” และ “วีรบุรุษ” สิ่งใดเป็น “ความดี” สิ่งใดเป็น “ความเลว” ภายใต้มายาคติแห่งความจริง และเนื้อหาที่ผ่านการประกอบสร้างโดย

สื่อมวลชน มักจะมีความเป็นละครค่อนข้างสูง กล่าวคือ มีคนดี และคนร้าย เป็นตัวละครมิติเดียว (Flat character) ถ้าเป็นคนร้ายก็ต้องมีความชั่วช้าไปเสียหมด สมควรได้รับการประณามซ้ำเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข่าวอาชญากรรมซึ่งเป็นข่าวที่มีความเร้าอารมณ์สูง ในกรณีรายการเล่าข่าวก็จะเพิ่มเติมอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดส่วนตัวของผู้เล่าข่าวเข้าไปด้วย

จากงานวิจัยทั้ง 2 ชิ้น ที่ได้นำมาอ้างอิงนี้ จะแสดงให้เห็น “แผนที่ทางวัฒนธรรม” ในการรับรู้ข่าวอาชญากรรมของสังคมได้อย่างชัดเจน กล่าวคือสังคมมักไม่ให้ความสนใจกับกระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่โดยตรงในการตัดสินถูกผิด แต่ให้ความสนใจกับเรื่องราวที่เร้าอารมณ์ความรู้สึกมากกว่า เช่น ใครเป็นผู้ก่อเหตุ รูปแบบของการก่อเหตุเป็นอย่างไร และสิ่งเหล่านั้นสร้างผลกระทบอะไรและอย่างไร สิ่งที่ยืนยันเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดีก็คือ พื้นที่ในการนำเสนอเนื้อหาที่สร้างความเร้าอารมณ์จะมีมากกว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นกระบวนการนำเสนอด้วยแบบแผนที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นการตอกย้ำอคติมากกว่าที่จะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความผิดปกติของโครงสร้างสังคมที่มีผลต่อการกระทำผิด ดังนั้นการถ่ายทอดความหมายด้วยการลดทอนความซับซ้อนของเหตุการณ์จริง จึงไม่ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เดิมๆ ในอนาคต

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการทำงานของสื่อมวลชนเกี่ยวข้องโดยตรงกับ “วาทกรรม” เพราะเครื่องมือสำคัญในการที่จะสื่อสารกับมวลชนก็คือ ภาษา ซึ่งแสดงตัวออกมาในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมต่างๆ เช่น คำพูด ภาพ อากัปกิริยาต่างๆ เป็นต้น ซึ่งถือเป็น “ภาคปฏิบัติการของวาทกรรม” (Discursive Practice) วาทกรรมเหล่านี้ได้เข้ามากำหนดคุณค่าต่างๆ ในสังคมเป็นแบบแผนทางความรู้สึกนึกคิดและการปฏิบัติตัวของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของข่าวอาชญากรรมจะเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจนี้ได้เป็นอย่างดี เพราะจะแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่ฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคมจะได้รับการปฏิบัติอย่างไรบ้าง ดังนั้นสิ่งที่ถูกถ่ายทอดไปยังผู้ชมจึงไม่ใช่แค่ “เรื่องราวของเนื้อหา” หากแต่ผู้ชมยังได้รับและเก็บ “ความหมาย”

แห่งภาพลักษณ์ของผู้คน เหตุการณ์ สิ่งของและอื่นๆ เอาไว้ในแผนที่ทางวัฒนธรรมของตนด้วย ความหมายที่ได้รับการถ่ายทอดนั้นก็จะกลายมาเป็น “ภาพตัวแทน” (Representation) ของบุคคลที่ฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2551)

จากกระบวนการดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบุคคลที่ถูกเรียกว่าเป็นผู้กระทำผิด (Delinquent) หรือผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบน (Deviant) ในกรณีต่างๆ นั้น นอกเหนือจากสาเหตุทางด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยา บางประการแล้ว อีกสาเหตุหนึ่งก็คือ บุคคลเหล่านี้ได้รับการตีตรา (Labeling) จากสังคมว่าเป็นผู้กระทำผิด ผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบน เป็นผู้ฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคมทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ดังที่ โฮเวิร์ด เบคเกอร์ (Howard Becker) นักอาชญาวิทยาได้ให้ทัศนะในแง่ของการเบี่ยงเบนภายใต้ทฤษฎีตีตราไว้ว่า “พฤติกรรมเบี่ยงเบนมิใช่เป็นคุณลักษณะของการกระทำ แต่เป็นผลของการที่ผู้อื่นตีตราให้มากกว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ ผู้ที่บุคคลอื่นเอาตราติดไว้ได้สำเร็จนั่นเอง” (อ้างใน อารยา ถาวรวันชัย, 2539) จากที่กล่าวมาข้างต้นก็จะพบว่าเพียงแค่เป็นข่าว “ผู้ต้องหา” ก็จะถูกตีตราให้เป็น “จำเลยของสังคม” ไปแล้วโดยยังไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาโดยศาล ดังนั้นความเบี่ยงเบนจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับที่คนๆ หนึ่งกระทำเช่นไร แต่กลับไปอยู่ที่การตีความหมายของสังคมที่มอบให้คนๆ นั้น สื่อมวลชนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดเรื่องราวและความหมายของการตีตราบุคคลที่มีความประพฤติเบี่ยงเบน

ภาคปฏิบัติการของวาทกรรมของสื่อมวลชนที่กล่าวมาข้างต้น ไม่เพียงแต่จะตีตราบุคคลและให้ภาพตัวแทนเท่านั้น เพราะในระดับลึกลงไป เนื้อหาข่าวจากสื่อมวลชนยังแฝงไว้ด้วยมายาคติและอุดมการณ์ที่จะถูกติดตั้งให้กับผู้รับสาร จะเห็นได้จากงานวิจัยเรื่อง “การถอดรหัสมายาคติของ “การข่มขืน” : ศึกษาเปรียบเทียบผู้รับสารที่มีประสบการณ์ตรงกับผู้รับสารที่มีประสบการณ์ผ่านสื่อ” (ปัทธรา, 2548) ว่าเนื้อหาข่าวข่มขืนที่ได้รับการถ่ายทอดโดยสื่อมวลชนนั้นแฝงไว้ด้วยมายาคติและสามารถติดตั้งกรอบความคิดให้กับผู้รับสารซึ่งมีผลต่อการรับรู้ “ความหมายของการข่มขืน”

โดยมีคนเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นที่ถอดรหัสตรงกันข้ามกับมายาคติเกี่ยวกับการข่มขืนที่สื่อมวลชนติดตั้งมานั้นก็คือกลุ่มผู้รับสารเพศหญิงที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการข่มขืน แต่ประสบการณ์ตรงก็ไม่ใช่ว่าจะเพียงพอที่จะทำให้รอดพ้นจากการข่มขืนทางความคิดโดยสื่อ หากแต่เป็นเพราะผู้รับสารเพศหญิงกลุ่มดังกล่าวอยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำ และแม้จะมีประสบการณ์ตรง แต่กลุ่มผู้รับสารเพศชายที่อยู่ในฐานะผู้กระทำ ก็ยังคงตีความ “การข่มขืน” ตามอุดมการณ์ที่สื่อมวลชนติดตั้งมาให้เพื่อรองรับการกระทำของตนเอง

จากทั้งหมดที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าท่าทีที่สื่อมวลชนมีต่ออาชญากรรมในแนวทางดังกล่าวนี้เป็นเพียงการเรียกเร้าความสนใจจากบุคคลทั่วไป การจัดวางผู้คนในข่าวและเหตุการณ์ให้มีสีสัน ทั้งยังมอบสถานะวีรบุรุษ/ผู้ร้ายให้กับบุคคลเหล่านั้น ท่าทีดังกล่าวนี้จะไม่สามารถก่อให้เกิดการแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้าง เพราะไม่มีการสืบสาวไปถึงต้นตอของปัญหา ทั้งยังไม่มีความเป็นธรรมต่อตัวผู้ต้องหา เพราะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด โดยบุคคลอื่นจะพรากไปไม่ได้ การที่อุดมการณ์เหล่านี้ยังได้รับการถ่ายทอดอยู่เสมอเท่าเทียมกับว่าเป็นสิ่งที่ลึกลับ และครอบงำความรู้สึนึกคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคม จนกลายเป็นอุดมการณ์หลัก

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ให้เห็นปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดโดยสื่อมวลชนเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์หลักที่ครอบงำความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคม ขณะเดียวกันก็มุ่งหาอุดมการณ์ต่อต้านจากอาชญากรซึ่งมีชุดความรู้อีกแง่หนึ่งเพื่อสืบสาวไปถึงความเป็นจริงอีกด้านที่ไม่ได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ต่อต้าน

คำถามนำวิจัย

1. วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมที่ปรากฏในสื่อมวลชนมีลักษณะอย่างไร
2. อาชญากรถอดรหัสความหมายในข่าวอาชญากรรมอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมที่ปรากฏในสื่อมวลชน
2. เพื่อวิเคราะห์การถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร

ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมและการถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการวิเคราะห์วาทกรรมในเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) โดยใช้แนวคิดวาทกรรมของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) และแนวคิดการถอดรหัสของ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) เป็นหลักในการศึกษาวิจัย

ทั้งนี้ จะทำการศึกษาเนื้อหาข่าวอาชญากรรมในปี พ.ศ. 2553 ที่ครอบคลุมความเบี่ยงเบนทุกด้าน เพราะจะทำให้เห็นการทำงานของวาทกรรมได้ชัดเจนมากที่สุด โดยแบ่งการศึกษออกเป็น 3 กรณีศึกษา ได้แก่ 1). กรณีศึกษาข่าวบุกจับปาร์ตี้สวิกกิ้ง 2). กรณีศึกษาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะและ 3). กรณีศึกษาข่าววิสามัญฆาตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลัทธิลอบขนยาเสพติด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับประเภทของความเบี่ยงเบน (Deviant) ของ Daniel Glaser มาเป็นเกณฑ์ในการเลือก เพื่อให้กรณีศึกษาที่ถูกเลือกเป็นตัวแทนของความเบี่ยงเบนทุกประเภทอย่างครบถ้วน โดยแนวคิดเกี่ยวกับความเบี่ยงเบน ได้แบ่งความเบี่ยงเบนออกเป็น 7 ประเภทดังนี้

- 1) การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย (Predatory acts)

- 2) การบริโภคของหรือบริการต้องห้าม (Deviant consumption)
- 3) การขายสิ่งของหรือบริการต้องห้าม (Deviant selling)
- 4) การแสดงที่เบี่ยงเบน (Deviant performance)
- 5) ความเชื่อที่เบี่ยงเบน (Deviant belief)
- 6) อัตวินิบาตกรรม (Suicide)
- 7) คุณสมบัติที่เบี่ยงเบน (Deviant attributes)

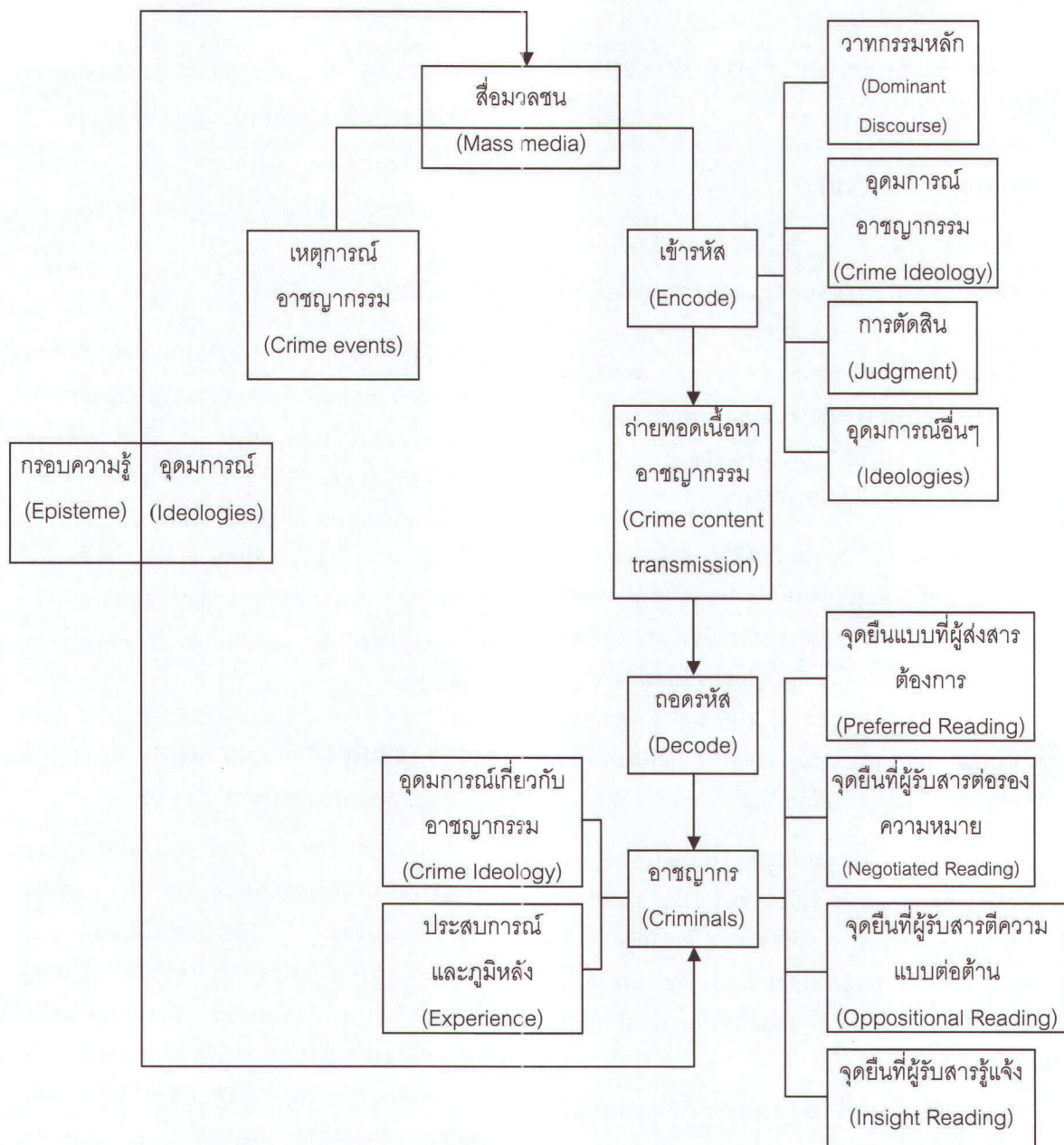
ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมและการถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร” โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical discourse analysis) ในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเกี่ยวกับกรณีศึกษาที่ได้รับการนำเสนอผ่านสื่อมวลชน รวมทั้งทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อศึกษาการถอดรหัสของอาชญากรที่มีต่อชุดความหมายในข่าวอาชญากรรม สามารถตอบปัญหาคำวิจัยทั้ง 2 ข้อได้ดังต่อไปนี้

1. วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมที่ปรากฏในสื่อมวลชนมีลักษณะอย่างไร

จากการศึกษาพบว่า การนำเสนอข่าวอาชญากรรมโดยสื่อมวลชนเป็นการแสดงความหมายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในแต่ละกรณีศึกษา โดยใช้บรรทัดฐานทางสังคมเป็นกรอบในการจัดระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ภายในเหตุการณ์เพื่อสร้างความหมายและให้คุณค่าปรากฏการณ์นั้นๆ (Evaluation) ความหมายดังกล่าวจึงเป็นความหมายภายใต้กรอบวาทกรรมและอุดมการณ์หลักของสังคม โดยความหมายในแต่ละกรณีศึกษาที่สื่อมวลชนเป็นผู้เข้ารหัส สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้

กรอบแนวคิดการศึกษา

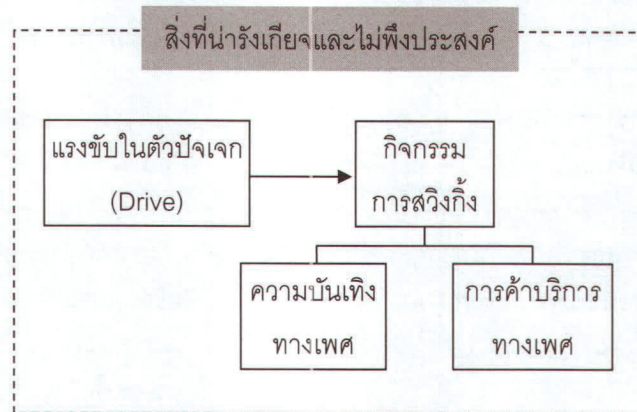
กรณีศึกษา	วาทกรรมหลัก	อุดมการณ์หลัก	วาทกรรมรอง	อุดมการณ์รอง
บุกจับปาร์ตี้สวิกกิ้ง	วาทกรรมเรื่องเพศที่ผิดกฎ	อุดมการณ์ผิวเดียวเมียวเดียว	วาทกรรมเรื่องเพศเพื่อการค้า	อุดมการณ์ทุนนิยม
การทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ	วาทกรรมนักเรียนอาชีวะคือปัญหาสังคม	อุดมการณ์ชนชั้นทางการศึกษา	วาทกรรมการละเมิดสิทธิมนุษยชน	อุดมการณ์ต่อต้านฟาสซิสต์
			วาทกรรมรัฐคือผู้จัดการปัญหา	อุดมการณ์ระบบอุปถัมภ์
วิสามัญฆาตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลัทธิลอบขยาเสพติด	วาทกรรมกลุ่มชาติพันธุ์คือต้นเหตุของปัญหาอาชญากรรม	อุดมการณ์แบ่งแยกเชื้อชาติ	วาทกรรมความชอบธรรมในการจัดการผู้เบี่ยงเบน	อุดมการณ์ต่อต้านฟาสซิสต์

ทั้งนี้ ในแต่ละวาทกรรมที่อยู่ภายใต้กรอบอุดมการณ์สามารถนำมาแจกแจงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาข่าวบุกจับปาร์ตี้สวิกกิ้ง

การเข้ารหัสภายใต้กรอบวาทกรรมเรื่องเพศที่ผิดกฎ ซึ่งเป็นวาทกรรมหลักในกรณีศึกษาข่าวบุกจับปาร์ตี้สวิกกิ้งโดยสื่อมวลชน แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่ภายใน “กิจกรรมการสวิกกิ้ง” โดยเริ่มตั้งแต่แรงจูงใจที่ทำให้ปัจเจกเข้าร่วมการสวิกกิ้ง ความหมายในตัวเองของการสวิกกิ้ง (Denotative meaning) และความหมายทางสังคมที่มีต่อการสวิกกิ้ง (Connotative meaning) และบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมการสวิกกิ้ง

สื่อมวลชนได้ให้ความหมายว่าแรงจูงใจส่วนบุคคลที่เกิดจากกระตือรือร้นหรือความชื่นชอบส่วนตัว (Drive) ทำให้ปัจเจกเข้าร่วมกิจกรรมการสวิกกิ้ง ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรมทางเพศเพื่อความบันเทิง ตอบสนองต่อแรงขับในตัวปัจเจก และความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมการสวิกกิ้งจะมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อบริการกับผู้ขายบริการ (Sex trade) ทั้งนี้ กิจกรรมการสวิกกิ้งเป็นสิ่งที่สังคมให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจและไม่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมที่มีกรอบศีลธรรมจรรยาเป็นตัวกำกับพฤติกรรมของคนในสังคม โดยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายในของการสวิกกิ้งที่สื่อมวลชนเป็นผู้เข้ารหัส สามารถนำมาแสดงเป็นแผนผังได้ดังนี้

แผนผังแสดงความหมายของกิจกรรมการสวักงักที่สื่อมวลชนเป็นผู้เข้ารหัส

กรณีศึกษาข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ

ความหมายที่ปรากฏอย่างเด่นชัดจากการรายงานข่าวปัญหาเด็กนักเรียนตีกันโดยสื่อมวลชน คือ การเชื่อมโยงสาเหตุของปัญหาการทะเลาะวิวาทไปที่ “ความเป็นนักเรียนอาชีวะ” โดยมีการแสดงถึงองค์ประกอบย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน และส่งผลให้ “ความเป็นนักเรียนอาชีวะ” กลายเป็นปัญหาของสังคม ได้แก่ การมีความเชื่อที่เบี่ยงเบนทำให้แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบน และนำไปสู่การสร้างความเสี่ยงให้กับผู้อื่น โดยความหมายในแต่ละองค์ประกอบย่อยที่สื่อมวลชนเป็นผู้เข้ารหัส มีดังนี้

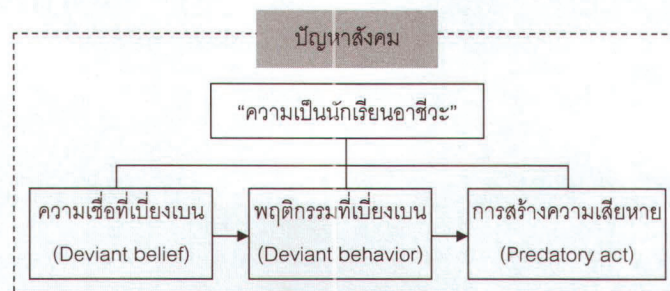
ความเชื่อที่เบี่ยงเบน คือ การเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของตนเองเข้ากับสถาบันที่ตนสังกัด และนำมาใช้เป็น

เกณฑ์กำกับรูปแบบความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รวมทั้งเป็นกรอบในการให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว

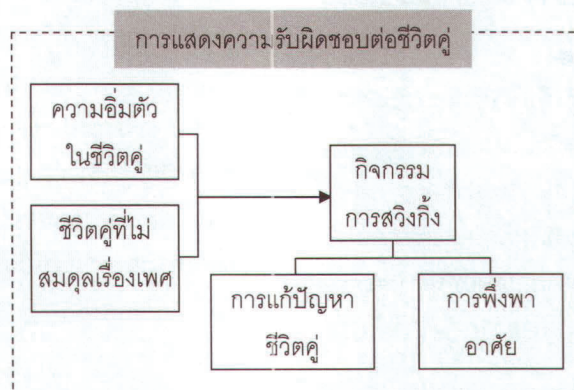
พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน คือ เหตุการณ์การทะเลาะวิวาทยกพวกตีกับนักเรียนจากสถาบันคู่อริ ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมที่ไม่เคยมีใครแก้ไขได้ ทั้งยังเป็นปัญหาที่สร้างผลกระทบให้กับภาคส่วนอื่นๆ ของสังคมอยู่เสมอเป็นประจำ

การสร้างความเสี่ยง คือ พฤติกรรมเบี่ยงเบนที่สร้างผลกระทบมากกว่าปกติหรือมีคุณค่าต่ำ ซึ่งจะทำให้ประเด็นปัญหานักเรียนตีกันเริ่มปรากฏในพื้นที่สื่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยของความเชื่อที่เบี่ยงเบนที่สื่อมวลชนเข้ารหัสโดยสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้

แผนผังแสดงองค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ภายใต้ความหมาย “ความเป็นนักเรียนอาชีวะคือปัญหาสังคม” ที่สื่อมวลชนเข้ารหัส

แผนผังแสดงการให้ความหมายเกี่ยวกับกิจกรรมการสวิงกิ้งโดยอาชญากร

จากแผนผังข้างต้นจะเห็นได้ว่าคุณค่าของกิจกรรมการสวิงกิ้งที่อาชญากรเป็นผู้ประเมิน มีความหมายในด้านบวก คือ เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสถาบันครอบครัวในรูปแบบหนึ่ง

กรณีศึกษาข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ

สำหรับกรณีศึกษาข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ อาชญากรจะมีการถอดความหมายด้วยจุดยืนแบบต่อรอง (Negotiated reading) คือ ยอมรับความหมายเกี่ยวกับภาพตัวแทนของตนเองที่สื่อมวลชนเข้ารหัส แต่ก็ชี้ให้เห็นว่าความหมายดังกล่าวเป็นเพียงการสะท้อนให้เห็นเฉพาะพื้นผิวของปัญหาในเชิงโครงสร้างเท่านั้น เพราะยังมีบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

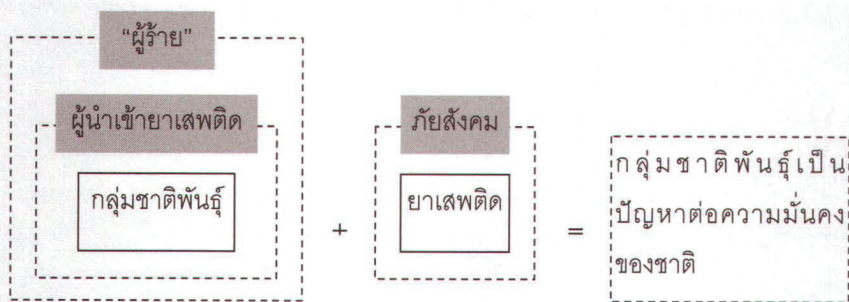
เฉพาะที่แวดล้อมตนเองที่มีผลต่อการมีความเชื่อที่เบี่ยงเบน การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และการสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่น

ดังนั้น ความหมายเกี่ยวกับ “ความเป็นนักเรียนอาชีวะ” ที่เป็นปัญหาลังคมตามความหมายของอาชญากรจึงแสดงถึงการมีรากฐานมาจากการตกเป็นผู้ถูกกระทำ (Passive) ในวังวนของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งส่งผลให้มองไม่เห็นมิติอื่นของชีวิต นอกจากการแสดงอัตลักษณ์ของตนด้วยการใช้กำลังโต้ตอบกับฝ่ายตรงข้ามที่มีสถานะทางสังคมในระดับเดียวกับตนเอง ทั้งนี้ ความหมายจากการถอดรหัสโดยอาชญากร สามารถนำมาแสดงเป็นแผนผังได้ดังนี้

กรณีศึกษาข่าวการวิสามัญฆาตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ลัทธิลอบขนยาเสพติด

ความหมายที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวการวิสามัญฆาตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลัทธิลอบขนยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับตัวอาชญากร แบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ความหมายทางสังคมเกี่ยวกับยาเสพติด และความหมายเกี่ยวกับภาพแบบฉบับตายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ (Stereotype) โดยเป็นการให้ความหมายว่ากลุ่มชาติพันธุ์มี

พฤติกรรมก้าวร้าวหรือเป็นตัวละครประเภทผู้ร้ายที่มีลักษณะเป็นตัวละครมิติเดียว (Flat character) สมควรได้รับโทษวิสามัญฆาตกรรม และเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในประเทศ กล่าวคือ เป็นการเข้ารหัส (Encode) เพื่อแสดงความหมายเกี่ยวกับสถานะของกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้กรอบอุดมการณ์แบ่งแยกทางเชื้อชาติว่าเป็น “คนอื่น” ที่นำปัญหามาสู่ “พวกเรา” นั่นเอง

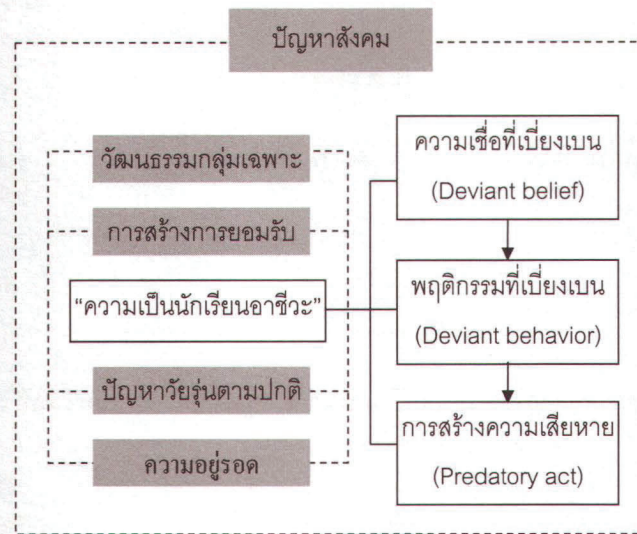
แผนผังแสดงความหมายเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์และยาเสพติด
ที่ถูกเข้ารหัสโดยสื่อมวลชน

2. อาชญากรถอดรหัสความหมายในข่าว อาชญากรรมอย่างไร

ในส่วนของการศึกษาการถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร จากการวิเคราะห์การถอดรหัส (Decode) ข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร สามารถนำมาสร้างข้อสรุปได้ว่า “ความเปี่ยงเบน” ของบุคคลที่ถูกตีตราว่าเป็นอาชญากรด้วยปฏิบัติการของอุดมการณ์หลัก จะมีชุดอุดมการณ์ที่เป็นคู่ตรงข้ามกับอุดมการณ์หลัก (Binary opposition) โดยชุดอุดมการณ์ของอาชญากรจะเป็นกรอบที่กำหนดให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ที่อุดมการณ์หลักให้ความหมายว่าเป็นพฤติกรรมเปี่ยงเบน โดยผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์การถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากรในแต่ละกรณีศึกษา มีดังนี้

กรณีศึกษาบุกจับปาร์ตี้สวิงกิง

อาชญากรจะมีการตีความความหมายเกี่ยวกับองค์ประกอบย่อยภายในเหตุการณ์ ซึ่งส่งผลให้ความหมายโดยรวมของกิจกรรมการสวิงกิงแตกต่างไปจากความหมายที่สื่อมวลชนเป็นผู้เข้ารหัส โดยอาชญากรให้ความหมายว่าการใช้ชีวิตคู่ที่มาถึงจุดอิ่มตัวและชีวิตคู่ที่ไม่สมดุลในเรื่องเพศ คือ ปัจจัยที่ทำให้เข้าร่วมกิจกรรมการสวิงกิง ดังนั้น กิจกรรมการสวิงกิงจึงไม่ได้มีลักษณะเป็นความบันเทิงทางเพศเท่านั้น แต่แฝงนัยของการแก้ปัญหาชีวิตคู่ของสามีภรรยาเอาไว้ด้วย อาชญากรให้ความหมายว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้เป็นตัวกลางในการจัดกิจกรรมการสวิงกิงและผู้เข้าร่วมกิจกรรมการสวิงกิงเป็นไปในลักษณะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพราะมีความต้องการตรงกัน

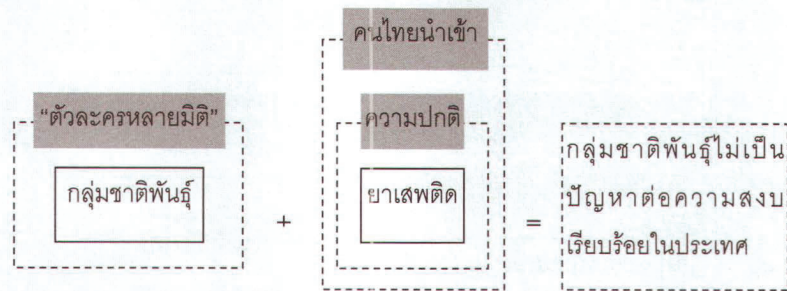

แผนผังแสดงการให้ความหมายเกี่ยวกับ “ความเป็นนักเรียนอาชีวะ” กับปัญหาสังคมโดยอาชญากร

กรณีศึกษาข่าวการวิสามัญฆาตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ลัทธิลอบขบยาเสพติด

อาชญากรจะมีการถอดรหัสจากจุดยืนแบบต่อต้าน (Oppositional reading) ความหมายที่ถูกเข้ารหัสโดยสื่อมวลชน โดยให้ความหมายเกี่ยวกับยาเสพติดด้วยกรอบความคิดแบบท้องถิ่นนิยม (Localism) เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวัน และเป็นสินค้าที่คนในท้องถิ่นเดียวกับตนมีความคุ้นเคย ดังนั้น ยาเสพติดในความหมายของอาชญากรจึงไม่ใช่สิ่งที่ผิดปกติหรือเบี่ยงเบน นอกจากนี้ อาชญากรยังปฏิเสธภาพแบบฉบับตายตัว

(Stereotype) ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกเข้ารหัสโดยสื่อมวลชน โดยให้ความหมายว่าการโต้ตอบเจ้าหน้าที่ผู้ปราบปรามด้วยความรุนแรงก้าวร้าว เป็นการประเมินทางเลือกในเหตุการณ์เฉพาะหน้า ถ้าหลีกเลี่ยงได้ก็จะไม่ปะทะโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความตึงเครียดของสถานการณ์ รวมถึงการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศเกิดจากคนไทยที่ เป็นผู้สั่งซื้อจากกลุ่มชาติพันธุ์ และจัดจำหน่าย โดยสามารถนำมาสรุปเป็นแผนผังได้ดังนี้

แผนผังแสดงการถอดรหัสความหมายเกี่ยวกับภาพแบบฉบับตายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์โดยอาชญากร

จะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ของอาชญากรไม่ได้มีลักษณะเฉพาะตัวสำหรับปัจเจก แต่จะถูกหล่อหลอมและสั่งสมมาจากหลายๆ ปัจจัย เช่น วัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มหรือบริบททางสังคมที่แวดล้อมตัวบุคคล อุดมการณ์ต่อต้านของอาชญากรที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม จึงไม่ใช่เรื่องของความขัดแย้งที่ปรากฏขึ้นมาอย่างชัดเจนในระดับพื้นผิว (Manifest) หรือเหตุการณ์ที่ปรากฏในสื่อมวลชนเท่านั้น แต่เป็นความขัดแย้งในระดับอุดมการณ์ (Ideological conflicts) และเป็นปัญหาในระดับโครงสร้างทางสังคม (Structure) มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของปัจเจกเพียงลำพัง (Individual)

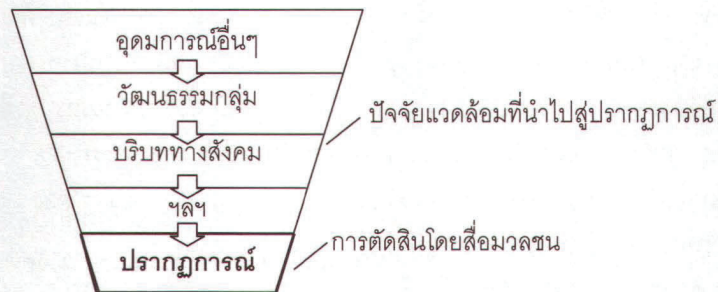
สรุปและอภิปรายผล

ภาพรวมของข่าวอาชญากรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละกรณีศึกษาด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical discourse

analysis) เพื่อตอบคำถามนำวิจัยที่ได้กำหนดไว้ในตอนต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนเป็นเพียงการนำเสนอปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างผิวเผินเท่านั้น และแสดงให้เห็นเฉพาะความผิดปกติหรือความเบี่ยงเบนจากตัวผู้ก่อเหตุเท่านั้น โดยไม่มีการแสดงให้เห็นความผิดปกติในเชิงโครงสร้างทางสังคมที่เป็นปัจจัยแวดล้อมที่นำไปสู่ปรากฏการณ์ที่เป็นข่าว เช่น อุดมการณ์อื่นๆ ที่ไม่สอดคล้องกับอุดมการณ์หลัก วัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม หรือแม้แต่บริบทเฉพาะบางอย่างที่แวดล้อมตัวอาชญากร ซึ่งคุณลักษณะของอาชญากรและพฤติกรรมที่อาชญากรเป็นผู้กระทำและส่งผลให้กลายเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจในการต่อรองน้อยที่สุดในสังคม

ภาพรวมในการนำเสนอข่าวอาชญากรรมโดยสื่อมวลชน สามารถนำมาแสดงเป็นแผนผังเพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจ ดังนี้

แผนผังแสดงการตัดสินใจเหตุการณ์อาชญากรรมโดยสื่อมวลชน

จากแผนผังข้างต้น ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่า การนำเสนอข่าวอาชญากรรมโดยสื่อมวลชน จะเป็นการนำเสนอปรากฏการณ์โดยผิวเผินเท่านั้น รวมทั้งแนวทางในการนำเสนอก็จะเป็นการตัดสินใจประกอบต่างๆ โดยอาศัยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงผิวเผินเท่านั้น เช่น ตัดสินว่าผู้ก่อเหตุเป็นคนเลวโดยพิจารณาจากการกระทำในเหตุการณ์ที่เป็นข่าว หรือการตัดสินว่ากิจกรรมการสังกัเป็นสิ่งน่ารังเกียจและไม่ควรที่จะเกิดขึ้นในสังคมพุทธ เป็นต้น ซึ่งเป็นการตัดสินใจโดยใช้บรรทัดฐานทางสังคมสำหรับกรณีต่างๆ มาเป็นตัวชี้วัดว่าสิ่งใดผิดปกติ สิ่งใดไม่ผิดปกติ และเป็นการตัดสินใจโดยไม่มีการนำเอาปัจจัยอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาพิจารณา

อาจกล่าวได้ว่า แนวทางในการนำเสนอข่าวข้างต้น เป็นการเลือกที่จะนำเสนอเหตุการณ์บางอย่าง และปิดกั้นเหตุการณ์บางอย่างไม่ให้เผยแพร่ออกมาสู่พื้นที่สาธารณะ ดังนั้น เนื้อหาที่ถูกถ่ายทอดจึงไม่ใช่การ “ตีแผ่” ให้เห็นถึงที่มาที่ไปของปรากฏการณ์เหล่านั้น ทั้งยังไม่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างสำหรับประเด็นทางสังคมนานาประการที่สื่อมวลชนกำหนดให้เป็นวาระสำคัญของชาติ ทั้งนี้ จากที่ได้ทำการศึกษาและสัมภาษณ์กลุ่มคนที่ถูกเรียกว่าอาชญากร ผู้วิจัยพบว่า ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชน ล้วนมีองค์ประกอบย่อย (Unit) ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นโครงข่าย และส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน แม้จะไม่ถูกกล่าวถึงในพื้นที่สาธารณะก็ตาม การอธิบาย

ปรากฏการณ์ด้วยกรอบความคิดกระแสหลักจึงเป็นการผลิตซ้ำความหมาย (Reproduction) ที่เปล่าประโยชน์ เพราะเป็นเพียงการเล่าเรื่องเพื่อให้ “ง่าย” ต่อการถ่ายทอดโดยสื่อมวลชนและการทำความเข้าใจของผู้รับสาร ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกโกรธแค้นเกลียดชัง และรังเกียจร่วมไปกับเหตุการณ์เช่นเดียวกับการรับชมละครโทรทัศน์

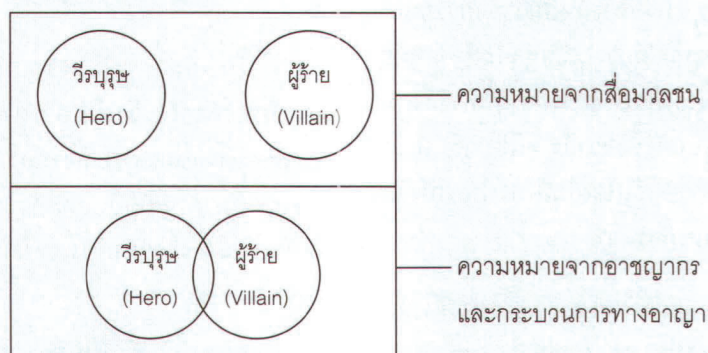
ดังนั้น แนวทางในการรายงานข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน จึงเป็นการผลิตซ้ำอุดมการณ์หลัก (Dominant ideology) ที่ครอบงำสังคมมาเป็นเวลานาน ในขณะเดียวกันก็ปิดกั้นอุดมการณ์แบบอื่นๆ ซึ่งจะมาต่อต้านอำนาจของอุดมการณ์หลัก (Opposition ideology) ไปในตัว

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า ท่าทีของสื่อมวลชนที่มีต่อเหตุการณ์อาชญากรรม ยังเป็นการผลักภาระในการรับผิดชอบปัญหาอาชญากรรมให้ไปตกอยู่กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องย่อมต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาแบบบูรณาการโดยความร่วมมือของทุกๆ ฝ่ายในสังคม เช่น การยกระดับสถานะทางสังคมของโรงเรียนอาชีวฯ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นมิติอื่นๆ ของชีวิต หรือการมองชนกลุ่มน้อยในประเทศด้วยท่าทีที่ปราศจากอคติ เป็นต้น

นอกจากนี้ กระบวนการจัดกรอบเหตุการณ์เพื่อนำเสนอลงในพื้นที่ข่าว ยังรวมถึงการนำเสนอตัวละครในข่าวด้วยกรอบความคิดแบบคู่ตรงข้าม (Binary opposition) ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแนวทางการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนด้วยกรอบความคิดดังกล่าว ยังคงก่อให้เกิดสภาวะย้อนแย้งทางความหมาย (Paradox) เกี่ยวกับผู้กระทำผิดกฎหมายอาญาในสังคม กล่าวคือ กระบวนการทางอาญา ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำผิดกฎหมายอาญาโดยตรง จะมีทำต่อผู้กระทำผิดกฎหมายอาญาในฐานะบุคคลที่สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ หรือความเป็นอาชญากรนั้นไม่ได้มีลักษณะเลวร้ายเป็นแบบฉบับตายตัว ดังนั้นกรอบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดกฎหมายอาญาจึงเป็นไปเพื่อการคืนคนดีกลับสู่สังคม ในขณะที่ “ข่าวสาร” เกี่ยวกับผู้กระทำผิดกฎหมายอาญาที่ถูกประกอบสร้างโดยสื่อมวลชนจะมี

ลักษณะคู่ตรงข้าม (Binary opposition) แยกออกอย่างชัดเจนระหว่างวีรบุรุษ (Hero) กับ ผู้ร้าย (Villain) คือ เมื่อมีสถานะเป็นบุคคลที่เบี่ยงเบน ก็จะถูกนำเสนอเฉพาะคุณลักษณะในด้านลบ ซึ่งมีลักษณะเป็นตัวละครมิติเดียว (Flat character)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มคนที่ถูกเรียกว่าอาชญากร ผู้วิจัยพบว่า คุณลักษณะของกลุ่มคนที่ถูกตีตรา (Label) ว่าเป็นอาชญากรจะมีทั้งด้านที่ได้รับการกำหนดนิยามว่าเป็นปกติและด้านที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม กล่าวคือ คุณลักษณะอันหลากหลายทั้งปกติและเบี่ยงเบนต่างก็ทับซ้อนกันอยู่ในตัวปัจเจก เป็นตัวละครที่มีความหลากหลาย (Rounded character) ตรงกันข้ามกับความหมายที่ถูกประกอบสร้างจากสื่อมวลชนที่มีลักษณะเป็นตัวละครมิติเดียว

ภาพแสดงการเปรียบเทียบความหมายเกี่ยวกับผู้กระทำผิดกฎหมายอาญา

จากรายละเอียดและภาพแสดงการเปรียบเทียบความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่าความหมายเกี่ยวกับ “ผู้กระทำผิดกฎหมายอาญา” จากสถาบันทางสังคมทั้ง 2 แห่งจะมีลักษณะที่ขัดแย้ง ไม่เป็นไปในทางเดียวกัน ผู้วิจัยเชื่อว่าความลักลั่นย้อนแย้ง (Paradox) ดังกล่าวจะนำไปสู่กรอบการรับรู้ที่บิดเบือนผิดเพี้ยนของสังคมเกี่ยวกับผู้กระทำผิดกฎหมาย การนำเสนอข่าวอาชญากรรมในลักษณะคู่ตรงข้าม (Binary opposition)

จึงเป็นพื้นที่ในการต่อสู้กันระหว่างอุดมการณ์ 2 แบบ โดยความหมายจากสื่อมวลชนจะเป็นอุดมการณ์หลัก เนื่องจากถูกแพร่กระจายไปในวงกว้าง และถูกผลิตซ้ำ (Reproduction) อยู่เสมอผ่านการรายงานข่าวอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน ดังนั้น อุดมการณ์เกี่ยวกับผู้กระทำผิดกฎหมายของกระบวนการทางอาญา จึงถูกเก็บกดปิดกั้น และไม่สามารถแทรกซึมเข้าไปอยู่ในกรอบการรับรู้ของสังคมได้

สรุปได้ว่า การให้ความหมายของสื่อเป็นกระบวนการผลิตซ้ำระบบสังคม เพราะภาษา คือ การกระทำต่างๆ เป็นภาพตัวแทนทางวัฒนธรรม (Cultural representation) ภายใต้ระบบหรือการให้ความหมายหรือสัญลักษณ์ที่ดำรงอยู่ ดังนั้น ชาวอาชญากรรมจึงเป็นการสะท้อนให้เห็นบรรทัดฐานที่ได้รับการนิยามว่าปกติโดยสื่อมวลชน คือ ผู้แสดงตัวเป็นตัวแทนของความปกติตามค่านิยมของสังคม จะเห็นได้จากจุดยืนในการนำเสนอชาวอาชญากรรมของสื่อมวลชนจะเป็นจุดที่มองมาจาก “ความปกติ” ตามบรรทัดฐานของสังคมที่กำลังเฝ้าดู (Gazing) ผู้เบี่ยงเบนถูกลงโทษและนำเสนอปรากฏการณ์เหล่านั้นออกสู่พื้นที่สาธารณะด้วยกรอบแนวคิดที่แบ่งแยก (Splitting) ระหว่างความปกติกับความผิดปกติออกจากกัน ดังนั้น การแสดงตัวของสื่อมวลชน จึงอยู่ในฐานะ “I” หรือ “ตัวฉัน” ที่ยืนอยู่บนบรรทัดฐานความปกติของสังคม

เมื่อพิจารณาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นอกจากสื่อมวลชนจะมีหน้าที่ในการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันเพื่อผลิตซ้ำคุณค่า (Value) และวัฒนธรรม (Culture) ในสังคม สื่อมวลชนยังมีหน้าที่แฝงอีกประการหนึ่ง นั่นคือมีหน้าที่เป็นช่องทางสำหรับเยียวยาอาการเจ็บป่วยของสังคมด้วยการหาบุคคลที่มีพฤติกรรมผิดปกติไปจากบรรทัดฐานและมีอำนาจต่อรองน้อยกว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมปกติ มาเป็นเป้าหมายหรือเหยื่อให้สังคมได้ร่วมกันประณามและลงโทษ เพื่อแสดงถึงคุณงามความดีในตัวของผู้ปัจเจกอีกด้วย จึงไม่ต่างอะไรกับการนำตัวบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมาให้สังคมได้ร่วมกันพิพากษาและรุมประชาทัณฑ์ทางความรู้สึกนึกคิด ซึ่งถือเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างอีกประการหนึ่ง

ในลำดับถัดไป ผู้วิจัยจะอภิปรายโดยละเอียดในแต่ละกรณีศึกษา ได้แก่ กรณีศึกษาข่าวบุกจับปาร์ตี้สวิงกิ้ง กรณีศึกษาข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ และกรณีศึกษาข่าวการวิสามัญฆาตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลัทธิลอบขนยาเสพติด ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจถึงบริบททางสังคมที่มีผลต่อการสร้างวาทกรรมในแต่ละกรณีศึกษาที่จะอภิปรายในหัวข้อถัดไป

กรณีศึกษาข่าวบุกจับปาร์ตี้สวิงกิ้ง

วาทกรรมที่ปรากฏในข่าวบุกจับปาร์ตี้สวิงกิ้ง เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการสร้างภาพตัวแทน (Representation) ด้วยการใช้กรอบความคิดเรื่องเพศเป็นกรอบหลักในการเล่าเรื่อง ดังนั้น เรื่องเพศจึงมีสถานะเป็นเรื่องเล่าหลักในสังคมไทย (Grand narrative) จึงอาจกล่าวได้ว่า บรรทัดฐานทางเพศในสังคมไทยเป็นบริบทแวดล้อม (Social context) ที่มีความสำคัญอย่างมากในการกำหนดวาทกรรม

สังคมไทยเป็นสังคมที่ใช้บรรทัดฐานรักต่างเพศเป็นบรรทัดฐานหลักในสังคม (Heteronormativity) ตามที่ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ได้วิเคราะห์เอาไว้อย่างชัดเจนว่าบรรทัดฐานรักต่างเพศได้เกิดขึ้นรุนแรงมากในช่วงศตวรรษที่ 19 โดยบรรทัดฐานรักต่างเพศจะเข้าไปกำหนดอำนาจของคน ไม่ว่าจะเป็นอำนาจของผู้ชายและผู้หญิง อำนาจระหว่างชนชั้น อำนาจระหว่างผู้รู้และผู้ไม่รู้ โดยบรรทัดฐานรักต่างเพศในยุคนั้น จะกำหนดกรอบความสัมพันธ์ทางเพศให้อยู่ในเรื่องราวบาปกรรม ศีลธรรม รวมทั้งการมีเพศสัมพันธ์ที่เป็นไปเพื่อการสืบพันธุ์

ฟูโกต์วิเคราะห์ว่า ในช่วงศตวรรษที่ 19 ได้สร้างบรรทัดฐานรักต่างเพศ (Heteronormativity) ขึ้นมา ซึ่งนอกจากจะให้คุณค่า อำนาจของบุคคลแก่เพศชายมากกว่าเพศหญิงแล้ว ยังกำหนดว่าเรื่องเพศแบบไหนที่พูดได้ และการขัดเกลาทางสังคมในเรื่องเพศต้องเป็นไปเพื่อการสืบพันธุ์ อยู่ภายใต้บริบทของการศึกษาและการเพิ่มขึ้นของประชากร เพศวิถีทุกรูปแบบที่เบี่ยงเบนไปจากมิติสุขภาพอนามัยและการสืบพันธุ์ จึงถือเป็นเรื่องที่อันตรายต่อสังคม

กิจกรรมการสวิงกิ้งที่ปรากฏในข่าวจึงมีลักษณะเป็นกิจกรรมทางเพศที่ถูกจัดว่ากระทบกระเทือนต่อ “ความเป็นปกติ” และเป็นพฤติกรรมทางเพศที่ไม่สามารถยอมรับได้ในสังคมที่ยึดเอาบรรทัดฐานรักต่างเพศ (Heteronormativity) เป็นหลัก เนื่องจากเป็นความสัมพันธ์ทางเพศนอกการสมรส ไม่ผูกติดอยู่กับสถาบันการแต่งงาน และเป็นเรื่องเพศในพื้นที่สาธารณะที่ปราศจากการรับรอง

“ความเป็นปกติ” จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะที่ได้รับอำนาจในการกำหนดชุดความรู้ในเรื่องเพศที่ถูกต้องของสังคม นอกจากนี้ยังเป็นเพศวิถี (Sexuality) ที่ไม่ได้เป็นไปเพื่อการสืบเผ่าพันธุ์หรือเพื่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร

เนื่องจากเพศวิถีเป็นการประกอบสร้างจากสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้น มาตรฐานเกี่ยวกับเรื่องเพศ (Sexual standard) ในแต่ละสังคมและวัฒนธรรมจึงมีความแตกต่างกัน ดังที่ Reiss (1960) ได้กล่าวถึงมาตรฐานเกี่ยวกับเรื่องเพศใน 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

1). A procreational orientation คือ ความคิดที่ว่าการมีเพศสัมพันธ์ควรเป็นไปเพื่อการสืบเผ่าพันธุ์เท่านั้นหรือเพื่อการมีบุตรสืบสกุลเท่านั้น

2). A relational orientation คือ ความคิดที่เห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นการแสดงออกซึ่งความรักและอารมณ์ความรู้สึก และช่วยให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมในความสัมพันธ์มากขึ้น

3). A recreational orientation คือ ความคิดที่เห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นไปเพื่อความสนุกสนานและความพึงพอใจ

เมื่อนำเอามาตรฐานเกี่ยวกับเรื่องเพศ (Sexual standard) มาเป็นกรอบ จะพบว่าบรรทัดฐานรักต่างเพศได้กำหนดให้เพศวิถีที่ถูกต้องและเป็นปกติ คือ กิจกรรมทางเพศผูกติดอยู่กับการสืบเผ่าพันธุ์ (Procreation orientation) บรรทัดฐานรักต่างเพศ (Heteronormativity) จึงกีดกัน (Exclusion) เพศวิถีแบบอื่นๆ ให้ออกไปจากศูนย์กลางของอำนาจในการสถาปนาความรู้และความ เป็นจริงของสังคม ดังนั้น วาทกรรมเรื่องเพศในข่าวบุกจับปาร์ตี้สวิงกิ้ง จึงเป็นการกีดกันเพศวิถีที่แสดงออกซึ่งความรักและอารมณ์ความรู้สึก (Relational orientation) และเพศวิถีที่เป็นไปเพื่อความสนุกสนานและความพึงพอใจ (recreational orientation) ซึ่งเป็นเพศวิถีของกิจกรรมการสวีกกิ้งที่ผู้วิจัยได้มาจากสัมภาษณ์บุคคลที่ถูกเรียกว่า อาชญากร

บริบททางสังคมในเรื่องเพศตามที่ได้กล่าวไปแล้ว ได้ส่งผลกระทบต่อกรอบการรายงานข่าวบุกจับปาร์ตี้สวิงกิ้งโดยสื่อมวลชน โดยมีสถานะเป็นกรอบความคิดหลักในการสร้างวาทกรรมเพื่อกีดกันชุดความรู้แบบอื่นๆ ที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานเรื่องเพศที่สังคมนิยามว่าเป็นปกติ กระบวนการดังกล่าวของสื่อมวลชน จึงเป็นการผลิตซ้ำ (Reproduction) ระบบสังคมที่เป็นมรดกตกทอดมาจากศตวรรษที่ 19 เพื่อควบคุมเรื่องเพศในสังคม

กรณีศึกษาข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ

วาทกรรมหลัก (Dominant discourse) ในข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ เป็นวาทกรรมที่เกิดจากการเชื่อมโยงความหมายของปัญหาสังคมเข้ากับภาพเหมารวม (Stereotype) ของสถาบันอาชีวะศึกษา ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า บริบททางสังคมที่มีผลต่อการกำหนดวาทกรรมในข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ จึงเป็นกรอบการรับรู้ของสังคมที่มีต่อสถาบันการศึกษาประเภทอาชีวะศึกษา ซึ่งจะสะท้อนภาพของอุดมการณ์ทางการศึกษาที่ครอบงำความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคม

จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้ก่อเหตุเป็นนักเรียนอาชีวะ สื่อมวลชนก็จะทำที่ที่รุนแรงในการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบกับปรากฏการณ์ดังกล่าวทั้งในทางตรงและทางอ้อมต่อผู้ก่อเหตุ เช่น พิธีกรรายการเล่าข่าวก็จะไม่รอช้าที่จะต่อว่าด่าทอด้วยถ้อยคำรุนแรง และคำที่ถูกเลือกมาใช้ในการพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ก็จะแสดงถึงจุดยืนเดียวกัน ผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นการสะท้อนถึงภาพตัวแทนทางวัฒนธรรม (Cultural representation) ที่อยู่ในกรอบการรับรู้ของผู้รับสารอยู่แล้วเป็นทุนเดิม จึงทำให้ผู้รับสารไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นความผิดปกติแต่อย่างใดเมื่อสื่อมวลชนแสดงความคิดเห็นอย่างรุนแรงเพื่อโจมตีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้ต้องหาที่เป็นนักเรียนอาชีวะ

ตามที่คุณวิจัยได้สรุปไว้ในสรุปการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ ที่สะท้อนให้เห็นว่าอุดมการณ์ใหญ่ของระบบการศึกษา คือ “อุดมการณ์

ชนชั้น” (Class ideology) ในส่วนการอภิปรายผล ผู้วิจัยจะนำเอาประเด็นกล่าวมาขยายความเพื่อแสดงถึงกรอบความคิดและบริบททางสังคมที่มีผลต่อการสร้างวาทกรรมของสื่อมวลชน

กรอบความคิดเรื่อง “ชนชั้น” ในสังคม คือ การแบ่งบุคคลที่มีสถานะทางสังคมแตกต่างกันออกเป็นลำดับชั้น คือ มีกลุ่มคนประเภทหนึ่งที่เหนือกว่า ดีกว่า รวยกว่า กลุ่มคนในอีกสถานะหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมที่ยังคงมีชุดความคิดในระบบสังคมเจ้าขุนมูลนายตกทอดสืบต่อกันมา กรอบความคิดเรื่องชนชั้นจึงยังมีอิทธิพลอยู่มาก

เมื่อนำเอากรอบความคิดเรื่อง “ชนชั้น” ในสังคมมาอธิบายกรอบความคิดชนชั้นทางการศึกษาที่แฝงอยู่ในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ก็จะพบว่า สื่อมวลชนได้ใช้คุณค่าทางชนชั้นรวมไปกับระบบการศึกษา เพื่อกำหนดกรอบในการถ่ายทอดเนื้อหาข่าว ทำให้เกิดภาพของลำดับชั้นของสถาบันทางการศึกษา ซึ่งความหมายที่สื่อมวลชนได้เข้ารหัส (Encode) ได้แสดงความหมายโดยนัยว่าการศึกษาแบบอาชีวศึกษาถูกจัดอยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าแบบอื่น

ทั้งนี้ การแบ่งประเภทของสถาบันทางการศึกษาออกเป็นหมวดหมู่นั้น จะมีเกณฑ์ในด้านหน้าที่และความเชี่ยวชาญเฉพาะมาเป็นตัวแบ่ง การเรียงตัวของสถาบันทางการศึกษาแบบต่างๆ จึงเป็นไปในแนวระนาบที่เท่าเทียมกัน จึงสรุปได้ว่าในความเป็นจริงแล้ว ไม่มีลำดับชั้นของสถาบันทางการศึกษา จะมีก็แต่ลำดับชั้นของสถาบันทางการศึกษาที่อยู่ในกรอบการรับรู้ของสังคมเท่านั้น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การศึกษาในสายอาชีพจะมีภาพลักษณ์ของการเป็นสถาบันการศึกษาที่เชื่อมโยงกับการใช้แรงงาน (Education for skilled labor) ในขณะที่การศึกษาสายสามัญที่เรียนเนื้อหาวิชาการเป็นหลัก จะมีภาพลักษณ์ของการเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (Education for excellence) ที่มีจุดหมายปลายทางเป็นใบปริญญาบัตร ซึ่งสังคมจะให้คุณค่ามากกว่า

ทั้งนี้ สามารถอธิบายได้ด้วยกรอบความคิดในเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการใช้แรงงาน (Labor) ในสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมในระบบอุปถัมภ์ที่ได้รับอิทธิพลจากกรอบความคิดแบบเจ้าขุนมูลนาย โดยในสมัยที่สยามประเทศยังอยู่ในยุคสมัยของสังคมระบบอุปถัมภ์ มีการแบ่งชนชั้นระหว่างเจ้าขุนมูลนายกับชนชั้นแรงงานในสมัยนั้น ซึ่งได้แก่ ทาส ไพร การใช้แรงงานไม่ใช่เรื่องของชนชั้นสูง หากแต่เป็นเรื่องของชนชั้นล่างในสังคมที่ไม่ได้รับการศึกษาในเชิงวิชาการดังเช่นชนชั้นปกครองหรือชนชั้นสูงที่มีอำนาจมากที่สุดในสังคม

เห็นได้จากวาทกรรมที่เชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับชนชั้น เช่น “เรียนสูงๆ โตขึ้นจะได้เป็นเจ้านายคน” ซึ่งเป็นคำพูดติดปากของคนในสังคมไทย (Conventional way of talks) โดยเป็นรูปประโยคที่เชื่อมโยงสถานภาพทางการศึกษาเข้ากับชนชั้นทางสังคม (Class value) และความหมายที่ถูกสะท้อนออกมาจากวาทกรรมดังกล่าวก็แสดงถึงการให้คุณค่ากับการศึกษาหาความรู้ในเชิงวิชาการ (Education for excellence) มากกว่าที่จะพูดถึงสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงาน (Education for skilled labor)

บริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวาทกรรมในช่วงการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ จึงเป็นกรอบความคิดเรื่องคุณค่าทางชนชั้น (Class value) ที่แฝงอยู่ในระบบการศึกษา รวมถึงภาพลักษณ์ของ “แรงงาน” (Labor) ซึ่งเป็นการส่งต่อชุดความรู้ (Knowledge) มาจากระบบสังคมในสมัยเจ้าขุนมูลนาย และยังคงมีอิทธิพลต่อการให้ความหมายในสังคมปัจจุบัน เพราะสื่อมวลชนยังคงผลิตซ้ำกรอบความคิดดังกล่าวผ่านการถ่ายทอดเนื้อหาไปยังสาธารณชนในวงกว้าง (Public sphere)

ถึงแม้ว่าทุกวันนี้สังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบเจ้าขุนมูลนายเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่เน้นความเสมอภาค แต่ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบผิวเผินในเชิงกายภาพเท่านั้น เพราะกรอบความคิดเกี่ยวกับคุณค่าทางชนชั้น (Class value) ยังคงทำงานอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเข้าไปแฝงอยู่ในสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันทางการศึกษา เป็นต้น

กรณีศึกษาข่าวการวิสามัญฆาตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ขมยาสะเท็ด

บริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวาทกรรมในช่วงการวิสามัญฆาตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์กลองขมยาสะเท็ด คือ กรอบการให้ความหมายทางสังคมที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์และขมยาสะเท็ด

กรอบความรู้ของสังคมที่มีต่อ “ขมยาสะเท็ด” ภัยคุกคามความปลอดภัยในชีวิตของปัจเจก จะเห็นได้ว่าในช่วงหนึ่ง ข่าวการจับผู้บริสุทธิ์เป็นตัวประกัน โดยมีสาเหตุมาจากอาการประสาทหลอนจากการเสพยาสะเท็ด จะถูกเลือกมานำเสนออยู่เป็นประจำ ซึ่งเป็นการกำหนดวาระโดยสื่อมวลชนเอง

ในช่วงต่อมา ความหมายของ “ขมยาสะเท็ด” ในสังคมถูกทำให้กลายเป็นสิ่งที่มอบอำนาจโดยชอบธรรมให้กับผู้บังคับใช้กฎหมายในการที่จะปราบปรามด้วยมาตรการขั้นรุนแรง โดยการกำจัดผู้เบี่ยงเบนในกรณีขมยาสะเท็ดด้วยมาตรการขั้นรุนแรงที่สุด ปรากฏชัดเจนในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นช่วงที่วาทกรรมการฆ่าตัดตอนผู้เกี่ยวข้องกับขมยาสะเท็ดมีความรุนแรงมากโดยไม่จำเป็นต้องสืบสวนหาสาเหตุให้ละเอียดถี่ถ้วนเพื่อความยุติธรรมต่อผู้ถูกระทำ

นอกจากนี้ “ขมยาสะเท็ด” ในสังคมไทย ยังถูกเชื่อมโยงกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน โดยเป็นหนึ่งในภาพตายตัว (Stereotype) ที่ถูกสร้างโดยการใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีอยู่เหนือชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศ โดยเป็นการแปะป้าย (Label) กลุ่มบุคคลที่มีภัยต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติให้กับชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีอำนาจในการตอบโต้เพื่อต่อรองความหมายดังกล่าว

การสร้างภาพลักษณ์ของ “ชาวเขา” ในสังคมไทยเริ่มขึ้นในช่วงทศวรรษ 2420 ภายใต้อิทธิพลและบรรยากาศทางการเมืองของประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตก คำว่า “ชาวเขา” ยังไม่เกิดขึ้น มีเพียงคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์รวมๆ ว่า “ชาวป่า” หรือ “คนป่า” ภาพลักษณ์ของชาวเขาจึงถูกนำเสนอในฐานะ “คนป่า”

ที่ล้าหลัง ป่าเถื่อน การเกิดขึ้นของภาพลักษณ์นี้เป็นผลมาจากการได้อิทธิพลทางความคิดของชนชั้นนำสยามจากชาวตะวันตก โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดระเบียบพื้นที่ทางชาติพันธุ์อันเป็นผลมาจากการสร้างตัวตนของรัฐสยามที่มีพรมแดนและแรงบีบคั้นจากประเทศจักรวรรดินิยม

อย่างไรก็ตาม ภาพลักษณ์ของการเป็นคนป่านี้ ยังไม่ได้รับการอธิบายที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงการส่งอิทธิพลทางความคิดของชาวตะวันตกกับชนชั้นนำสยามในเวลานั้นเท่าที่ควร นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ของ “ชาวป่า” ในช่วงเวลานี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ภาพลักษณ์ของความล้าหลังป่าเถื่อนเท่านั้น แต่ยังมีภาพลักษณ์อื่นอีกเป็นจำนวนมากที่น่าสนใจ เช่น ภาพลักษณ์ของการนับถือผี และภาพลักษณ์ของการเป็นผู้ทำลายป่าไม้

เมื่อเข้าสู่สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง หลังจากสงครามโลกยุติลงในทศวรรษ 2480 ประเทศจักรวรรดินิยมได้ยุติบทบาทเจ้าของอาณานิคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลง แต่สถานการณ์ทางการเมืองในเวลานั้นบอบอวลไปด้วยบรรยากาศของสงครามเย็น ภาพลักษณ์ของ “ชาวเขา” ในสังคมไทยถูกสร้างขึ้นอย่างหลากหลายมิติ เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องสัมพันธ์กันไปกับบริบททางประวัติศาสตร์ ภาพลักษณ์ของ “ชาวเขา” ไม่ได้ถูกนำเสนอเฉพาะการเป็นกลุ่มชนที่ป่าเถื่อนเท่านั้น แต่ภาพลักษณ์ของชาวเขาลงสมัยสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ได้รับการนำเสนอในฐานะกลุ่มชนที่ทำลายความมั่นคงของชาติ ปลูกฝิ่นผิดกฎหมาย ทำลายป่าไม้ และต้นน้ำลำธาร ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีภาพลักษณ์ของการเป็นกลุ่มชนที่สวຍงาม และเป็นตัวตลก ผู้วิจัยเห็นว่าการเกิดขึ้นของภาพลักษณ์ที่หลากหลายทับซ้อนกันจึงเป็นเรื่องที่มีความน่าสนใจอย่างมาก เพราะภาพลักษณ์ทั้งหลายนี้ได้ตกทอดและส่งผลกระทบมาถึงในปัจจุบัน

จากที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าบริบททางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองภายในประเทศ รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกล้วนมีผลต่อการกำหนดภาพลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

ในแต่ละยุคสมัย และภาพเหล่านั้นก็ได้กลายเป็นภาพตายตัวที่มีความหลากหลาย (Stereotype) และตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ภาพตายตัวในแบบต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้ถูกเลือกสรรภาพตายตัวแต่ละแบบมาใช้เพื่อนำมาตอบสนองวัตถุประสงค์ที่จำเพาะเจาะจงสำหรับด้านต่างๆ ของสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจการเมือง สังคมและวัฒนธรรม เช่น กลุ่มชาติพันธุ์จะมีภาพที่ดูใสซื่อ ไม่ทันโลก เมื่อนำมาใช้ในละครโทรทัศน์ หรือมีภาพความเป็นกลุ่มชนที่แสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีความเป็นธรรมชาติ เมื่อนำมาใช้มีมติการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่นำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อยของสังคมเมื่อนำเสนอข่าวเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เป็นตัวละครประเภทผู้ร้ายในข่าว เป็นต้น

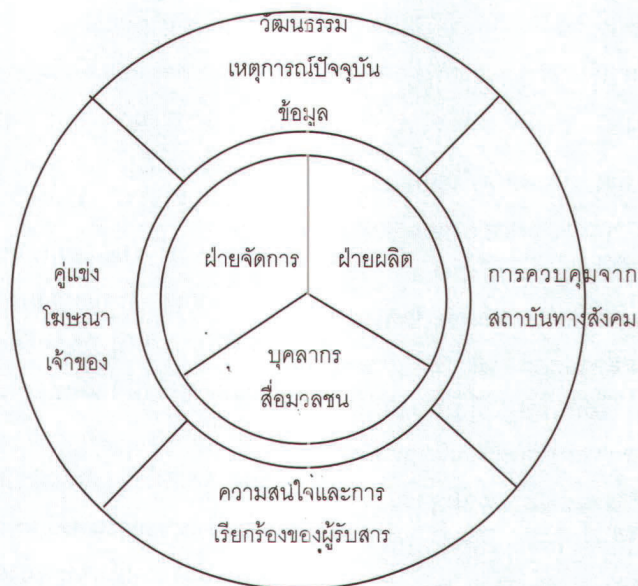
จากการสืบสาวที่มาที่ไปของบริบททางสังคมที่มีผลต่อการสร้างวาทกรรมในแต่ละกรณีศึกษา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ถึงแม้เทคโนโลยีการสื่อสารที่องค์กรสื่อแต่ละแห่งนำมาใช้จะแสดงถึงนวัตกรรมความก้าวหน้าในเชิงเทคนิค (Technical innovation) แต่สื่อมวลชนยังไม่มีนวัตกรรมทางความคิด (Thinking innovation) ดังจะเห็นได้ว่ากรอบวิธีคิดในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนไทยยังคงล้าหลัง ยึดติดอยู่กับเรื่องของบรรทัดฐาน ชนชั้น และการสร้าง “ความเป็นอื่น” ให้กับบุคคลที่แตกต่างไปจาก “พวกเรา” ภายใต้กรอบความคิดดั้งเดิมที่เป็นผลผลิตจากชุดความรู้ (Knowledge) ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยความสัมพันธ์เชิงอำนาจในยุคสมัยต่างๆ

ความหมายของสื่อมวลชนจึงไม่สอดคล้องเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริงในสังคมปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ว่า ความหลากหลายทางเพศในสังคมปัจจุบันไม่สามารถจะอธิบายหรือทำความเข้าใจได้ด้วยบรรทัดฐานรักต่างเพศอีกต่อไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายทางเพศสภาวะ (Gender) เพศวิถี (Sexuality) นอกจากนี้ปรัชญาในการจัดแบ่งประเภทของสถาบันการศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ ก็คือจัดแบ่งตามความเชี่ยวชาญเฉพาะหรือหน้าที่ที่แตกต่างกัน ไม่ใช่การจัดแบ่งแบบชนชั้นที่แสดงความด้อยกว่า และเหนือกว่าของสถาบันแบบใดแบบหนึ่ง รวมทั้งยังเกิดสภาวะการขาดแรงงานฝีมือที่เป็นกลไกขับเคลื่อนอุตสาหกรรมของประเทศ และการแบ่งแยกพื้นที่ทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และประชากรพื้นราบในเมืองก็ไม่สามารถขีดเส้นแบ่งได้อย่างชัดเจนเช่นในอดีต เนื่องจากการเกิดขึ้นของแนวทางการพัฒนาทางเลือกและกระแสดความคิดที่เน้นความเท่าเทียมกันทางสังคมของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันในทางกายภาพ

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของผู้วิจัย ทำให้ทราบว่าตัวสื่อมวลชนเองก็มีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้ไม่สามารถรื้อสร้าง (Deconstruction) กรอบความคิดแบบเดิมที่ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมทางสังคมได้ในลำดับถัดไปจะอภิปรายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบเนื้อหาที่ถูกนำเสนอโดยสื่อมวลชน

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรสื่อ

ผู้วิจัยจะนำเอาแบบจำลองของ เดนิส แมคควอล (Denis McQuail) (1987) มาใช้ประกอบการอธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนดังนี้

จากแผนผังข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในฐานะที่สื่อมวลชนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ตามแนวคิดของ McQuail นั้น การดำเนินกิจการและจัดรูปแบบองค์กรธุรกิจสื่อมวลชน จะมีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลกระทบถึงรูปแบบการจัดองค์กร การจัดการและเนื้อหาของสื่อมวลชน ดังแบบจำลองของ McQuail ซึ่งอาศัยแนวคิดของ Gerber ที่ได้แสดงให้เห็นว่าองค์กรสื่อได้รับความกดดันและสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร คู่แข่งรัฐ และสถาบันทางสังคมอื่นๆ จะเห็นได้ว่ามีทั้งข้อจำกัดภายในและข้อจำกัดที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของตัวสื่อมวลชนเอง

ทั้งนี้ เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่ความเป็นทุนนิยมอย่างเต็มตัว (Capitalism) จากการดำเนินนโยบายในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ สถาบันต่างๆ ในสังคมย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ ไม่เว้นแม้แต่สถาบันสื่อมวลชน ซึ่งได้กลายสภาพเป็น “อุตสาหกรรมสื่อ” (Media industries) ที่ต้องมีการหากำไรส่วนเกินเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมรูปแบบอื่นๆ กล่าวคือข่าวสาร และเนื้อหาต่างๆ ล้วนมีสถานะเป็น “สินค้า” ที่ต้องมีมูลค่าในการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย (Exchange value) เช่นเดียวกับสินค้าที่สามารถจับต้องได้ในทางกายภาพ (Physical products)

อิทธิพลของทุนนิยมที่มีต่อองค์กรสื่อ เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกประเด็นหรือแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งของประเด็นที่จะต้องเน้นให้มี “คุณค่าข่าว” (News value) เพื่อสร้างความน่าสนใจหรือก็คือ “มูลค่า” ให้กับประเด็นที่จะได้รับการนำเสนอเป็นข่าว ซึ่งเป็นการปิดกั้นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการขายข่าว (Industry profits) ออกจากพื้นที่สาธารณะไปโดยปริยาย แม้ว่าสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการขายข่าวนั้นจะมีประโยชน์ต่อสังคมก็ตาม (Social profits) ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นว่ากระบวนการรายงานข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนเป็นการควบคุมสังคมด้วยการผลิตซ้ำอุดมการณ์หลักและปิดกั้นอุดมการณ์ที่จะต่อต้านการครอบงำของอุดมการณ์หลัก

เมื่อได้กำหนดทิศทางของเนื้อหาที่จะนำเสนอแล้ว ในลำดับต่อมา “ความเป็นอุตสาหกรรมสื่อ” (News industries) ยังได้ส่งผลต่อรูปแบบของข่าว (News format) โดยมีการควบคุมต้นทุนขององค์กรด้วยการใช้เนื้อหาเดิมมาเล่าซ้ำในรูปแบบที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้ว่าการรายงานข่าวโทรทัศน์จะมีการรายงานข่าวสั้นเดียวและการรายงานข่าวในรูปแบบสื่อบุคคลพิเศษด้วยเนื้อหาเดียวกัน แต่มีรายละเอียดของเหตุการณ์แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของการรายงานข่าวแต่ละประเภท

จะเห็นได้ว่า การรายงานข่าวแบบทั่วไป หรือ การรายงานข่าวแบบชั้นเดียว จะมีการนำเสนอเฉพาะบางประเด็น และมีบางประเด็นถูกคัดออกไป (Exclusion) เพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบของข่าว โดยประเด็นที่ถูกคัดออกไป ย่อมต้องเป็นประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับกรอบการรับรู้ที่มีอยู่เดิมของสังคม รูปแบบการรายงานข่าวแบบชั้นเดียวจึงมีผลต่อการปิดกั้นอุดมการณ์อื่นๆ ไปในตัว

ในขณะที่รูปแบบการรายงานข่าวที่มีลักษณะเป็นสื่อบุพิเศษ จะมีการนำเสนอเนื้อหาที่ครอบคลุมมากกว่าการรายงานข่าวชั้นเดียว แต่ก็ไม่ครอบคลุมไปจนถึงอุดมการณ์ฝ่ายตรงข้าม กล่าวคือ แม้จะมีการต่อรองความหมายบ้าง แต่ก็ไม่สามารถทวนกระแสของอุดมการณ์หลักได้ เนื่องจากความเป็น “อุตสาหกรรมสื่อ” จะต้องยืนเคียงข้างระเบียบทางสังคม (Social order) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อความอยู่รอดในสังคมทุนนิยมที่มีการแข่งขันชิงชัยระหว่างองค์กรสื่อด้วยกัน รวมทั้งเพื่อความสัมพันธ์อันดีต่อรัฐ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมวาทกรรมรายใหญ่ในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าการยืนอยู่เคียงข้างบรรทัดฐานของสังคม ก็ทำให้องค์กรสื่อปลอดภัยจากการคุกคามโดยอำนาจรัฐ ดังนั้น โอกาสที่องค์กรสื่อจะยืนเคียงข้างผู้ถูกตีตราว่าเบี่ยงเบนจึงมีน้อยมาก เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีการทวนกระแสวาทกรรมหลัก ตัวองค์กรสื่อก็จะตกเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากปฏิบัติการของวาทกรรมหลักและการจัดระเบียบทางสังคมเช่นกัน

การที่สื่อมวลชนแสดงตัวเป็นสถาบันที่เข้าร่วมกับรัฐในการจัดระเบียบทางสังคม (Social order) ทำให้สื่อมวลชนสามารถตัดสินพิพากษาและประณามบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานได้โดยไม่มีตะขิดตะขวงใจ ในขณะเดียวกันก็ไม่ขัดแย้งกับกรอบการรับรู้ของผู้รับสาร ซึ่งจะไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการกระทำที่แปลกแยกหรือมีความผิดปกติดังไรก็ตาม ดังจะเห็นได้ชัดเจนจากท่าทีที่ผู้เล่าข่าวมีต่อผู้กระทำผิดในกรณีศึกษาข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ โดยผู้เล่าข่าวไม่รอช้าที่จะแสดงความคิดเห็นและประณามผู้ต้องหาที่ตกเป็นข่าว

นอกจากนี้ กระบวนการทำงานภายใต้ระบบอุตสาหกรรมสื่อ “พื้นที่” และ “เวลา” ในการนำเสนอ

ล้วนมีมูลค่าในเชิงพาณิชย์ทั้งสิ้น กล่าวคือ องค์กรสื่อจะมีการกำหนดพื้นที่ในการนำเสนอและเวลาที่ต้องใช้ในการนำเสนอข่าวแต่ละข่าวอย่างมีระบบแบบแผนที่ชัดเจนตายตัว ซึ่งจะมีการจัดวางตามความน่าสนใจของเนื้อหา (News value) และสัดส่วนของการขายโฆษณา ดังนั้น การถ่ายทอดเหตุการณ์ของสื่อมวลชนโดยอาศัยกรอบอุดมการณ์หลักหรือกรอบความคิดที่มีอยู่แล้วในสังคม จึงทำให้การกำหนดพื้นที่และเวลาขององค์กรสื่อเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ เนื่องจากตัวสื่อมวลชนเองก็จำเป็นต้องประหยัดเวลาในการอธิบายเหตุการณ์อันมีแง่มุมที่หลากหลาย ในขณะเดียวกันผู้รับสารส่วนใหญ่ก็อยู่ภายใต้กรอบอุดมการณ์หลักเช่นเดียวกัน ทำให้สามารถทำความเข้าใจได้อย่างง่ายดาย

นอกจากนี้หากนำเอาแนวคิดเรื่องกรอบความรู้ประจำยุค (Episteme) ของมิเชล ฟูโกต์ มาประกอบการอภิปราย ก็จะพบว่าปัจจัยด้านตัวบุคคลในองค์กรสื่อก็มีผลต่อการนำเสนอเนื้อหาและท่าทีที่สื่อมวลชนมีต่อปรากฏการณ์นั้นๆ ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วว่าในแต่ละยุคสมัยจะมีการครอบงำความรู้ประจำยุค (Episteme) ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งแตกต่างกันออกไป มีลักษณะเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่ง (Dynamics) ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ากรอบความรู้และจิตวิญญาณในยุคสมัยที่กระแสวาทกรรมหลักในเรื่องต่างๆ มีปฏิบัติการทางวาทกรรมอย่างเข้มข้น ยังคงอยู่ในองค์กรสื่อและถูกส่งผ่านมาตามลำดับสายการบังคับบัญชาในองค์กร เช่น การเป็นผู้กำหนดนโยบายหรือเป็นเจ้าของ (Ownership) องค์กรสื่อ ซึ่งจะมีผลต่อความหมายโดยภาพรวมในการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อรัฐและองค์กรด้านสิทธิมนุษยชน

โดยปกติ การรณรงค์ด้านสิทธิหรือการฟ้องร้องเอาผิดในกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชน มักจะมุ่งไปที่ตัวเหตุการณ์ ผู้วิจัยเสนอว่าควรจะเน้นไปที่เนื้อหาในสื่อมวลชน การละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาในพื้นที่ที่สื่อมวลชนเกิดขึ้นเป็นประจำจนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา (Normalization) ที่ทุกคนละเลย ดังนั้น องค์กร

ด้านสิทธิ จึงควรทำลายบรรทัดฐานที่ผิดๆ นั้น ด้วยการหันมาเอาใจจริงเอาใจกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสื่อ (Denormalization) เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิเป็นเรื่อง “ปกติ” ในสังคมอีกต่อไป

การจัดตั้งทนายให้กับผู้ต้องหาทันทีที่ถูกแจ้งข้อหา โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งนี้ ตัวผู้ต้องหาอาจไม่ทราบสิทธิตามกฎหมายของตนหลังตกเป็นผู้ต้องหา จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรด้านกฎหมายที่จะจัดหาผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมายขึ้นมา เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและพิทักษ์สิทธิตามธรรมชาติของผู้ต้องหา

นอกจากนี้หน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนควรจะกำหนดให้สิทธิในการรับรู้กฎหมายของประชาชนทุกคนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องเข้ามารับผิดชอบการได้มาซึ่งสิทธินั้นของประชาชน ด้วยการจัดหาความรู้ทางด้านกฎหมายที่เพียงพอต่อการปกป้องสิทธิตามกฎหมายของตนเอง

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน

ในเบื้องต้น การนำเสนอข่าวอาชญากรรมด้วยการจัดกรอบแบบคู่ตรงข้ามอย่างสุดขั้ว (Extreme binary opposition) ถึงแม้ว่าจะเป็นการทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการถ่ายทอดเนื้อหา แต่ก็ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหา และเนื่องจากกระบวนการในการนำเสนอข่าวด้วยการแบ่งตัวละครในข่าวออกเป็นคู่ตรงข้าม ถูกผลิตซ้ำอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การละเมิดสิทธิ กลายเป็นเรื่องปกติ ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ขัดแย้งกับหลักจรรยาบรรณในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน (Code of conduct) ก็ตาม

สื่อมวลชนจึงควรปฏิบัติตามหลักการรายงานข่าวที่ถูกต้อง เช่น ต้องสันนิษฐานว่าผู้ต้องหา คือ ผู้บริสุทธิ์ไว้ก่อน จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดจริง ตามกระบวนการยุติธรรม โดยศาลเป็นผู้ตัดสิน เพื่อสร้างบรรทัดฐานใหม่ในการรายงานข่าวให้มีมาตรฐาน ทั้งนี้ สิทธิมนุษยชนเป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

ทั้งนี้ การสร้างความหมายเกี่ยวกับผู้กระทำผิดกฎหมายอาญาของสื่อมวลชน ยังเป็นการสร้างความย้อนแย้ง (Paradox) กับความหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายอาญาที่ถูกกำหนดโดยภาคส่วนอื่นๆ ของสังคม เช่น กรมราชทัณฑ์ โดยหลักปรัชญาในการจองจำผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ คือ การคืนคนดีกลับสู่สังคม ในขณะที่ภาพตัวแทน (Representation) ของผู้กระทำผิดกฎหมายอาญาที่ปรากฏในสื่อ กลับเป็นภาพของผู้ร้ายที่มีลักษณะเป็นตัวละครมิติเดียว (Flat character) บ่อเกิดแห่งความเบี่ยงเบนทั้งหลายทั้งปวงพุ่งเป้ามาที่ตัวของผู้กระทำผิด และไม่ถูกเชื่อมโยงไปสู่โครงสร้างทางสังคมอื่นๆ ซึ่งเป็นวิธีคิดที่ขัดแย้งกับการคืนคนดีสู่สังคม ดังนั้น กระบวนการในการคืนคนดีกลับสู่สังคมจะไม่มีที่ยืน (Paradox) หากเริ่มที่กระบวนการต้นทาง (Upstream) ที่นำเสนอภาพของผู้กระทำผิดกฎหมายอาญา ซึ่งก็คือการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนนั่นเอง

นอกจากนี้ สื่อมวลชนควรจะมีความรู้เท่าทัน (Literacy) กระบวนการทำงานของตนเองในฐานะกลไกการผลิตซ้ำอุดมการณ์หลักในสังคมที่เป็นการแบ่งแยกกีดกันชุดความรู้อื่นๆ ว่าเป็นความผิดปกติหรือเบี่ยงเบนการถอดรื้อโครงสร้าง (Deconstruction) ของกระบวนการสร้างความหมายเดิมที่มีอยู่ทั้งหมด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1) ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีความตั้งใจว่าในกรณีศึกษาข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ จะสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) เยาวชนในความดูแลของบ้านกาญจนาภิเษก จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีวิธีการปรับปรุงพหุวิธีด้วยแนวทางที่แตกต่างไปจากหน่วยงานอื่นๆ ที่ทำหน้าที่แบบเดียวกัน อย่างไรก็ตาม มีเหตุขัดข้องที่ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยที่ต่อยอดจากการศึกษานี้ จึงควรนำเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่แม่นยำใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

2) ผู้วิจัยมีความสนใจกระบวนการถอดรหัสของ
 อาชญากรที่ได้เลือกทำการสัมภาษณ์เจาะลึก ในประเด็น
 เกี่ยวกับกลไกการป้องกันตนเองทางจิตของอาชญากร
 (Defensive mechanisms) ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่า
 อาจเป็นกลไกหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดชุดอุดมการณ์เบื้องหลัง
 การถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร ผู้วิจัย
 มีความเห็นว่าการศึกษเกี่ยวกับประเด็นนี้ในอนาคตจะ
 ช่วยให้การสร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการถอดรหัสเพื่อ
 ตีรอกภาพตัวตน (Representations) ของตนเองที่
 สื่อมวลชนเป็นผู้สร้าง มีความชัดเจนมากขึ้น

3) ผู้วิจัยมีข้อสงสัยเกี่ยวกับพื้นที่ในการแสดงตัวตน
 ของบุคคลที่มีอุดมการณ์ขัดแย้งกับอุดมการณ์หลักที่
 ครอบครัวสังคมและได้รับการผลิตซ้ำโดยสื่อมวลชน
 จากการวิเคราะห์การถอดรหัสของอาชญากร ทำให้ผู้วิจัย
 ทราบว่าแท้ที่จริงแล้ว บุคคลที่ถูกเรียกว่าอาชญากร
 เหล่านี้เป็นเพียงผู้ไม่มีสิทธิไม่มีเสียงในสังคม ไม่มีอำนาจ
 ในการแสดงตัวตนผ่านสื่อกระแสหลัก ดังนั้น หัวข้อ
 สำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องในอนาคตจึงควรเป็นประเด็น
 เกี่ยวกับพื้นที่ในการแสดงตัวตนและสร้างตัวตนของกลุ่ม
 บุคคลที่ถูกเรียกว่าอาชญากร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ : แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2541.
- กาญจนา แก้วเทพ. แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2553.
- กาญจนา แก้วเทพ. สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2551.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ. วิทยา, 2545.
- ธาม เชื้อสถาปนศิริ. โครงสร้าง ระบบ และไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549
- ธีรยุทธ บุญมี. มิเชล ฟูกูเกต์ (Michel Foucault). กรุงเทพฯ: วิทยา, 2551.
- นันทกา สุธรรมประเสริฐ. ความเป็นแม่บ้านและการบริโภคสื่อแนวเล่าข่าวสาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- ปกรณ์ มณีปกรณ์. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ : เอ็ม.ที.เพรส, 2553.
- ปัทมรา ศิวะพิรุฬห์เทพ. การถอดรหัสมายาคติของ “การข่มขืน” : ศึกษาเปรียบเทียบผู้รับสารที่มีประสบการณ์ตรงกับผู้รับสารที่มีประสบการณ์ผ่านสื่อ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ (สื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- ปรามินทร์ จารูร. ความขัดแย้งและการประนีประนอมในตำนานปรัมปราไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2523.
- ปรามินทร์ เครือทอง. ชี้อยู่ มาตรการพิณ หรือแพะรับบาป. กรุงเทพฯ. มติชน, 2546.

- รัตนา รักษ์ประยูร. การประกอบสร้างความเป็นจริงและการตัดสินผู้ตกเป็นข่าวด้วยการเล่าเรื่องในหนังสือพิมพ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- วันเพ็ญ กัลป์ศิริไพศาล. ชุดของสัญญาณในการสร้างความหมายของข่าวอาชญากรรมที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545
- สิริวันท์ กลิ่นละมุน. การสะท้อนอุดมการณ์ผ่านการเล่าเรื่องในข่าวกรณีความขัดแย้งโรงไฟฟ้าบ่อนอก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549
- สุจินดา ประสงค์ตันกุล. การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีเล่าเรื่องรายการโทรทัศน์แบบเดือนกบฏ รายการ “เฉียด”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สุภากร จันทวานิช. ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- สุภาพรณ ศรีสุข. วาทกรรมเกี่ยวกับเรื่องเพศของวัยรุ่นในหนังสือพิมพ์และการตีความของผู้ถูกสร้าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549 .
- อารยา ถาวรวันชัย. ภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- อุราเพ็ญ ตรียางค์กุล. จริยธรรมของผู้ผลิตข่าวอาชญากรรมทางโทรทัศน์ต่อการนำเสนอข่าวความรุนแรง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- เอนก นาวิกมูล. ฆาตกรยุคคุณปู่ (Murderers in olden days). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แสงดาว, 2546.

ภาษาอังกฤษ

- Brunsdon et al. Factual entertainment on British television, **European Journal of Cultural Studies**, California. U.S.A : SAGE publication, 2001.
- Chris, G. **Crime and Media : A Reader**. London : Routledge, 2010
- Gareth, P. The new spectacle of crime. **Information Communication and Society**. London : Routledge, 1998.
- Michel, F. **Discipline and Punish : The Birth of the Prison**. New York : Vintage Books, 1977.
- Ray, S. **Media, Crime, and Criminal Justice : Image and Reality**. California : Wadsworth, 1998
- Stuart, H. et al. **Policing the Crisis : Mugging, the State, Law and Order**. London : Macmillan, 1978.
- Terence, H. **Structuralism and Semiotics**. London : Routledge, 2003.
- Thomas, M. The viewer society : Michel Foucault's "Panopticon" Revisited. **Theoretical Criminology**. California. U.S.A : Sage publications, 1997
- Vincent, S. Media constructions of crime. **The Annals of the American Academy of Political and Social Science**. California. U.S.A. : Sage publications, 1995.